

УДК 111

Пуліна Т.В.¹, Алексеєнко Я.В.²

¹ д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. БТЕз-0812сп НУ «Запорізька політехніка»

НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Соціально-економічний розвиток будь-якої держави, у тому числі України, визначається перспективами розвитку підприємництва. Підприємництво у формі мікро-малих та середніх підприємств (ММСП) це один із пріоритетних напрямків вирішення проблеми економічної безпеки держави, добробуту населення тощо. Як показує досвід розвинених країн світу, мікро-мале та середнє підприємництво відіграє значну роль в економіці, його розвиток впливає на економічне зростання, на прискорення науково-технічного прогресу, насичення ринку товарами необхідної якості, створення нових додаткових робочих місць, тобто вирішує багато актуальних економічних, соціальних та інші проблем країн. Найбільш популярним інструментом підтримки розвитку ММСП в ЄС є різного роду гранти для певних цілей розвитку. Далі за популярністю йдуть так інструменти, як кредитні гарантії, власне кредити та займи, інструменти з навчання та освіти, бізнес -консалтинг та підтримка мереж тощо

Разом з тим мікро-мале та середнє підприємництво через свої особливості і щодо невеликого розміру не здатне без державної підтримки успішно протистояти в конкурентній боротьбі великому капіталу, реалізувати економічні та соціальні інтереси дрібних власників тощо, чим визначається актуальність теми даного дослідження.

Важливість державної підтримки діяльності суб'єктів мікро-малого та середнього підприємництва кратно зростає в умовах війни проти України, коли підприємці страждають від зменшення попиту, втрати активів, людського капіталу, перебоїв з електропостачанням тощо. При цьому пріоритетом регуляторної політики держави має бути збереження та підтримка підприємницької активності.

Оскільки державна підтримка ММСП передбачає досить багато заходів, то систематизація, впровадження, а також контроль за їх виконанням можливе лише завдяки розробленому механізму державної підтримки ММСП, який включає такі складові:

- законодавчий (правовий) механізм;
- адміністративний (управлінський) механізм;
- фінансовий (економічний) механізм;
- інформаційний механізм.

По-перше, це законодавчий механізм, яким, безперечно, необхідно скористатися для створення сприятливого середовища для поступової інтеграції сектора ММСП до міжнародного економічного співтовариства. По-друге, це адміністративні механізми, які мають в своєму розпорядженні як сама держава (державний рівень), так і місцева влада (регіональний рівень). Ці дві складові разом формують загальний організаційно-правовий механізм підтримки розвитку ММСП. По-третє, це фінансові (економічні) механізми, необхідні для створення зовнішньої інфраструктури, що сприяє ефективному розвитку ММСП. І, по-четверте, це інформаційні механізми, які необхідні для оцінки можливостей розвитку ММСП у мінливих умовах. Безумовно, всі види механізмів глибоко взаємопов'язані між собою, а їх застосування можливе лише при комплексному підході та врахуванні значущості кожного з них.

Згідно із ЗУ «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» державна підтримка суб'єктів ММСП може здійснюватися у наступних формах: [1]

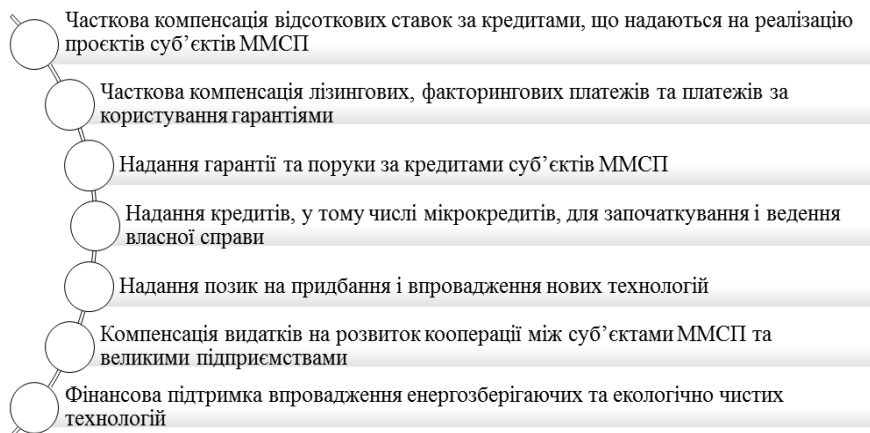

Рисунок 1 – Форми підтримки суб'єктів ММСП в Україні

При цьому методи державної підтримки суб'єктів ММСП поділяються на дві базові категорії: безпосередні (прямі) та непрямі. Прямі методи включають активні механізми впливу на діяльність ММСП, наприклад, «послуги, які надаються безпосередньо бізнесу: консультації, субсидії, гарантування кредитів тощо. Надання прямої підтримки ММСП вимагає відповідних фінансових коштів, джерелом яких може бути державний бюджет, кошти обласних/місцевих бюджетів, кошти міжнародних і національних донорів». Незважаючи на очевидні переваги, такі методи підтримки спричиняють певну залежність бізнесу від державної політики та обмеження щодо автономії

При непрямих методах підтримки надається ширший діапазон можливостей для ММСП, у тому числі завдяки покращенню ділового середовища, створенню позитивного іміджу підприємництва тощо. Прикладами такого впливу є зменшення адміністративного тягаря, покращення взаємодії між владою та бізнесом, проведення інформаційних компаній тощо.

Основним інструментом реалізації державної політики у сфері підтримки ММСП є державні, галузеві (міжгалузеві) та місцеві програми розвитку та підтримки ММСП. Метою державних програм підтримки ММСП є забезпечення сприятливих умов для розвитку підприємництва на основі підвищення якості та ефективності заходів державної підтримки.

Основою успішної реалізації стратегії підтримки ММСП є також розвиток інституцій їх підтримки як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні. Такими інституціями є Офіс з розвитку підприємництва та експорту, Торгово-промислова палата України, онлайн платформа «Дія -

Бізнес», а також багато галузевих та регіональних бізнес-об'єднань і окремих лідерів. Також інституції підтримки ММСП представлено державними, громадськими і комерційними організаціями, що надають освітні, консалтингові та інші послуги цьому бізнесу. Зауважимо, що з метою консолідації зусиль держави та бізнесу в умовах воєнного стану 26.12 2024 року Указом Президента України утворено Раду з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану як консультативно-дорадчий орган при Президенті України [2]. Основними завданнями Ради визначено розробку заходів щодо стабілізації бізнес-клімату та реформування системи державного регулювання підприємницької діяльності в умовах воєнного стану.

Насьогодні у всіх регіонах створено систему такої підтримки, яка включає ключові елементи (нормативно-правова база державного апарату, програми підтримки та інфраструктура підтримки), але не скрізь вона є ефективною. Це зумовлено відсутністю єдиного механізму державної підтримки суб'єктів ММСП та реалізації заходів підтримки, а також частково підходом до виміру ефективності.

Але необхідно відзначити, що ефективність державної підтримки ММСП місцевими органами є недостатньою, що пояснюється неузгодженістю державних та місцевих програм підтримки, а найчастіше їх декларативністю, тобто відсутністю реальної підтримки суб'єктів ММСП. Виходячи з цього, актуальним є вивчення та застосування на практиці зарубіжного досвіду державної підтримки розвитку ММСП, у тому числі на місцевому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні. Закон України від 22.03. 2012 року № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>. (дата звернення: 12.03.2025).
2. Про Раду з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану: Указ Президента України від 26 січня 2024 року № 30/2024. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/302024-49565>. (дата звернення: 25.03.2025).